

Egy lázadás – részlet Fób könyvéből

Fóbnak nem volt szüksége kutyára a sétához, sem horgászbokra ahhoz, hogy nézze a vizet. És tulajdonképpen fényre sem a látáshoz, amint végigballagott a rosszul kövezett és rosszul világított úton le az éjszakai folyóhoz. A háromnapos eső épp csak hogy elállt, ilyenkor lenne jó gombászni, gondolta, ha délelőtt volna, vagy legalább reggel, mert az éjszaka nem kedvez a gombáknak, hiába a háromnapos eső. És hát az éjszaka a gombászásnak sem kedvez, valljuk be. Minden nyirkos volt, a pocsolókba még lassan csöpögött a víz a falevelekről, a sár még dagadt, a girbegurba utcakövek csúsztak, és a köd, akárha az eső unokaöccse lenne, csöppjei csillogtak a kabátján, ahogy egy-egy reszkető fényű lámpa alatt elhaladt. És mindeközben a szavak különös erején gondolkozott, a szavakén, amelyek nem akartak kimenni a fejből, makacsul vissza-visszatértek.

Egy fertályórával korábban, még az isten dicsőségére igen pazarul kivilágított templomtéren egy csatakos kis fekete kutyát látott, a kutyán hosszú kinyúlós pórázt, a póráz másik végén egy bal kezet, a bal kéz végén egy nőt, a nő jobb mutatóujja fenyegetőleg előremutatott kissé, a mutatóujj irányában egy kapucnis gyerek állt, s a nő éppen azt rikácsolta a gyerek felé: szépen kérd! szépen kérd! Nyilván a pórázt és a kutyát akarta elkérni, gondolta Fób, aztán meg azt, vajon nem lenne-e hatásosabb ez a nevelés, ha a nő szépen kérné szépenkérésre a gyereket. De vajon hogyan is kell szépen kérni? Ha azt mondjuk, kérem szépen, az már szépenkérés? Vagy a kéretett igényli további mimika, hanglejtés és egyéb megfelelő gesztusok használatát, s az esdeklő tekintetet is? És Phil azt érezte ekkor, hogy ő az a kis gyerek, aki nem tud szépen kérni.

A kis Phil jól nevelt fiú volt, vagyis nemcsak odahaza, de az iskolában is beleverték, beleordították a fejébe, hogy mi az illem, s a jó erkölcs. Abban az időben ez képezte a jólnevelés alapjait. Tanuljatok tőlem, mert én szelíd vagyok és alázatos szívű, ordította a plébános, és az asztalra csapott a szentírással, mert a hittanóra kezdetét jelző csengő felhangzása után Phil még folytatta az előző napi focimeccs részleteinek tárgyalását a barátaival. A nagy szentírással, természetesen, amiben az ószövetség szent könyvei is mind benne vannak, mert az evangéliummal ugyan bajosan lehetett volna akkorát sózni a tanári asztalra, hogy a terem végéig, sőt ki a folyosón is hallatszon.

A gyermek Fób hamar megtanulta az isteni kauzalitást, és azt is, hogy szembe kell néznie cselekedetei súlyával. Ez pedig rendre a következőkép-

pen történt: ha a plébánost feldühítette, hogy a fiúk meccsről s egyébről beszélgettek, azt vonta maga után, hogy a jó erkölccsel teli Bibliát kinyújtva kellett tartania kezeivel, miáltal cselekedeteinek súlyával nem csupán szembe néznie kellett. S ha túl hamar eresztette lejjebb a karját, a plébános reá helyezte a szentek életéről szóló szép képes könyvet is, harmadjára pedig a katekizmust, amiben csakugyan benne van minden, amit egy jól nevelt keresztény gyermeknek tudnia illik. Végezetül pedig Fóbnek bocsánatot kellett kérnie, bár kapni nem kapott, hanem a cselekedetét felírta a plébános a majdan meggyónandók hosszú listájára, és kiküldte őt a teremből.

Mikor Fób idáig ért az emlékei között, megállt, s kinyújtotta a kezét, ahogy hajdan, de ezúttal egy platánfa sima nedves kérgén húzta végig lassan az ujjait. Azután tovább sétált, és eszébe jutott a mákos tészta. Hogy gyerekkorában, az iskolában, az ebédnél sokszor adtak mákos tésztát. Fób idegenkedett a mákos tésztától, de hiába minden mágiája, s egyéb titkos erőfeszítése, a mákos tészta éveken át visszatért, inkább hetente kétszer, mint egyszer. Pedig ő a tésztát üresen, de sózva-borsozva nagyon szerette.

Valahogy el kellett érnie hát, hogy a tésztát kimérő konyhasasszonyt követő mákszóró konyhasasszony ne szórjon cukros mákot az ő tésztájára. Első hallásra nem tűnik bonyolult feladatnak, de aki volt már konyhasasszony, pláne kisgyerek egy menzán, az pontosan tudja, hogy nem egyszerű a dolog. Amikor látta, hogy mákos tészta van aznap ebédre, már összerándult a gyomra. Vajon ma sikerül-e? Felkészült, és feszülten figyelt, próbálta elkapni azt a pillanatot, amikor bele kell fognia a mondatba, hogy „köszönöm szépen, nem kérek mákot”. De vagy túl hamar szólt, s a mákszóró asszony meg sem hallotta, mert nem oda figyelt, meg, mert volt neki is elég baja, mindig fáj a lába abban a lehetetlen hosszúszárú fűzős cipőben, amiből a göcsörtös lábujjai, s a repedezett sarka is kilátszott, s amiről az ortopédusok váltig állították, hogy éppen az egészség miatt kell hordani. Máskor meg túl későn kezdett bele a mondókájába, s mire a feléig jutott, már ott is volt a tésztáján a mák. Így ment ez egy darabig, heteken át, szorítással a gyomor táján, reménytelen, halk, hiábavaló kéréssel, majd valami nagy-ürességgel nem csak a gyomra, de a szíve táján is.

Mígnem egy napon fellázadt. Megvolt ennek a lázadásnak a jó alapja, aznap ötöst kapott a történelemdolgozatára Zrínyi Miklósról, a szigeti hősről, s egy másik kitűnőt a szavalatára valamely egyéb régi magyar hősről. Végezetül pedig három gólt is rúgott ebéd előtt az udvaron. Úgy érezte, aznap mindennek sikerülnie kell. Így aztán, amikor a tésztaszedő asszony kimérte az adagját, teleszívta a tüdejét levegővel, s mikor a mákra került volna sor, elkiáltotta magát: NE!, s a két tenyerét védelmezően a tányérja fölé tartotta. Elcsöndesedett erre az egész ebédlő, megállt a mákszedő kanál a levegőben, de mintha minden egyéb is megszűnt volna mozogni egy pillanatra, majd az elképedés moraja zúgott végig az ebédlőn. Egy szem-

pillantás alatt ott termett a vigyázó tanár, aki felügyelte, hogy a gyerekek illedelmesen és jólnevelten egyenek, s haragosan ráripakodott Philre: Hogy képzeled ezt?! Hát erre tanított az anyád?! Tanulj meg szépen kérni! Most pedig takarodj kifelé!

Míg Fób elméje mindezeket az emlékeket végigfuttatta anélkül, hogy tudata szánt szándékkal beleavatkozott volna, ki is ért a folyóhoz. Leballagott a csúszós, lankás töltésen, s ott megállt, kissé távolabb a horgászóktól, és nézte a fényes feketeséget amint kettévágja a tompa sötétet, de látni nem látta, hanem csak azt a kis gyereket, aki ő volt hajdan, aki lassan lépdel leszegett fejjel, veresége súlya alatt görnyedve, és becsuk maga után egy ajtót.

GUŽÁK KLAUDIA munkája

